

İLİŞKİLERDE ZORBACA YAKLAŞIMLAR

ARALIK, 2019

Zorbalık, bir ya da daha fazla çocuğun başka bir çocuğu, tekrarlayıcı özellikte, kasıtlı olarak, sözlü ve/veya sözsüz, fiziksel ve duygusal istismarı olarak tanımlanmaktadır. Zorbalıkta belirgin bir güç dengesizliği göze çarpmaktadır. Zorba ve mağdur arasındaki fiziksel veya psikolojik güç dengesizliği zorbalığın devam etmesine neden olmaktadır. Bu

durum sadece zorbalığı yapan veya maruz kalanı değil bu duruma şahit olanları ve bir taraf seçmek zorunda bırakılanları da olumsuz yönde etkilemektedir.

Zorbalığa maruz kalan veya zorbaca davranışlarda bulunan öğrencilerin içinde bulunduğu durumda etkisi olan birçok etken sıralanabilir. Anne-baba tutumları, çocuğun kendi karakteristik özellikleri, daha önce maruz kalmış olduğu travmatik durumlar vs. Örneğin evde şiddet gören bir çocuk bu durumu normalleştirerek etrafındaki arkadaşlarına veya yaşça küçük gördüğü çocuklara zorbaca davranışlarda bulunabilir. Veya tam tersi bu durum öğrencinin içine kapanmasına, sessizliğe bürünmesine ve karşı taraf için daha kolay üzerine gidilebilecek bir öğrenci profili oluşmasına neden olabilir.

Zorbalık doğrudan ve dolaylı olarak ikiye ayrılabilir. Doğrudan yapılan zorbalıkta sözel veya fiziksel olarak bir saldırganlık hali mevcuttur ve bu gizlenmeden yapılır. Kurban ve zorba yüz yüzedir ve vurmak, ısırarak, tekmelemek, düşürmek gibi fiziksel saldırıları; küfür, argo, hakaret, aşağılama gibi sözel olan saldırıları ve el kol hareketlerini kapsar. Doğrudan zorbalığa erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla maruz kaldığı bilinmektedir. Dolaylı zorbalıkta ise gruba dahil etmeme, sosyal olarak yalnız bırakma, hakkında dedikodu çıkarma, isim takma, alay etme, göz hapsine alma gibi fiziksel olmayan, mağdurun kendini yalnız hissedeceği psikolojik olarak yapılan bir baskı söz konusudur. Bu zorbalık türüne ise kızların erkeklerden daha fazla maruz kaldığı görülmektedir.

Günümüz koşullarında iletişim artık birçok farklı mecrada farklı şekillerde kullanılabilir. Teknoloji ile geçirilen zamanın çok büyük bir kısmını da iletişim kanalları, sohbet ortamları oluşturmaktadır. Türkiye’de ve dünyada yapılan çalışmalar internet kullanım oranının artmasına paralel olarak yeni bir zorbalık türü olan sanal/siber zorbalığa maruz kalma ya da sanal/siber zorbalık yapma oranlarının arttığını göstermektedir. Bu durum öğrencilerin akademik başarılarını, toplumsal, fiziksel, ahlaki ve duygusal gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Öğrencilerin artık okullarda bile eğitim görmek için yardım aldığı tabletlerin kullanımının artması, takip ettikleri

içeriklerin ve kullandıkları sosyal medya hesaplarının kontrolünü iyice zorlaştırmaktadır. Özellikle ergenlik döneminde yoğun bir şekilde gözlenen beğenilme arzusu sosyal medya profillerinde de kullanım amacının başında gelmektedir. Paylaşılan içeriklerin kimler tarafından takip edildiği, beğenildiği, nasıl yorumlar aldığı öğrencilerin çok büyük bir

gündemini oluşturmaktadır. Bu tarz platformlarda karşılaşacağı küçük bir olumsuzluk bile uzun süre zihnini meşgul edecek ve kendilik algısına zarar verecektir.

Siber zorbalıkta anonim bir kullanıcı hesabıyla kötü içerikler gönderme, olumsuz yorumlar yapma, hakaret etme gibi durumların yanı sıra internet ortamında bulunan fotoğraflar ile ilgili tehdit etme, istemediği şeyleri yapmaya zorlama gibi farklı şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Siber zorbalık yetişkinler arasında da sıklıkla görülen bir durumdur. Fotoğrafın altına olumsuz yorum yazma, herhangi bir fotoğrafı kötü şekillerde düzenleyerek farklı şekillerde paylaşma, izinsiz görüntüleri yayınlama gibi sadece çocukların değil yetişkinlerin de yaşadığı büyük problemler bulunmaktadır. Sanal zorbalığın daha fazla görülmesinin nedenlerinin başında açık bir kimlik paylaşma zorunluluğunun olmaması ve anonim kullanıcılarla işlenen suçların ortaya çıkmayacağı düşüncesi gelmektedir. Ancak 'siber suçlar' diye bir kavramın olması ve emniyet birimlerinin IP adreslerinin tespit edilmesi gibi birçok bilgiye ulaşarak yapılan bir suçun ortaya çıkarılmasını sağlayabildikleri öğrencilere sık sık hatırlatılmalıdır. Bu durumun bilincinde olmak en azından siber zorbalık yapma niyetinde olan bir öğrencinin bilinçlenmesini sağlayacaktır.

İkili ilişkilerinde zorbalığa başvuran çocuklar genellikle;

- Çabuk sinirlenebilen, kendini kontrol etmekte zorluk yaşayan dürtüsel denilebilecek yapılarının olması
- Agresif tutumlarının bazen yetişkinlere bile karşı gelebilecek, meydan okuyabilecek boyutta olması
- Zorbalık yaptıkları mağdura karşı empati hissetmemeleri
- Hepsi için olmasa da birçoğunun fiziksel olarak daha yapılı olmaları
- Hükmetmeye yönelik yoğun ihtiyaçlarının olması gibi özellikleri ile dikkat çekerler

Zorbalığa maruz kalan çocuklar ise;

- Kendi yaşlıtlarından çok yetişkinlerle daha iyi ilişkiler içinde olan ve yakın arkadaş sayısı fazla olmayan
- Özellikle erkek çocuklarda fiziksel olarak daha kısa ve zayıf olan
- Sessiz, sakın yapılı, çekapanık, paylaşımları sınırlı, hassas yapıda
- Depresif tavırları ve özgüveni düşük olan çocuklar olduğu görülmektedir.

Mağdur çocukların kendileri ile ilgili olumsuz duygu ve düşünceleri olduğu için en ufak bir şakaya karşı bile çok hassas ve kırılgan olabiliyorlar. Zorba olan öğrenci tesadüfen de olsa böyle bir çocukla karşılaşırse bunu keşfetmiş oluyor. Zorbalığa maruz kalan çocuk ise değersizlik hissi ile bunu hak ettiğini düşünüyor ve yetersizlik hissi pekişmiş oluyor. Böyle bir durumu ailesiyle paylaşan öğrenciye karşı davranışlarda çok hassas olunması gerekmektedir. Ailenin söylemlerinde farkında olmadan bile çocuğunu suçlaması öğrencinin daha da içe kapanmasına sebep olabilmektedir.

Zorba çocuğun aile tutumlarında sınırların olmaması, ev içinde şiddetin olması, kullanılan bazı ceza yöntemleri veya tutarsız disiplin anlayışı zorbalığın ortaya çıkmasında büyük rol oynamaktadır. Sınırları olmayan çocuğun herkesten aynı anlayışı ve itaati beklediği için bir yerden sonra akranları üzerinde hakimiyet kurma eğiliminde olduğu görülmektedir. Yine ev içinde şiddetin olması bu durumun normalleşmesine sebep olduğu için çocuğun arkadaşlarına bunu uygulamasında herhangi bir sakınca görmemesine neden olmaktadır. Çocuk yanlış kullanılan ceza yöntemleri veya tutarsız disiplin anlayışında isteklerini elde etmenin bir yolu olarak zorbalığı öğrenir ve bunu kullanmaya başlar. Zorbalığı yapan öğrencilerin bu davranışlarının altında büyük oranda dürtü ve öfke kontrolünün olmamasının da bulunduğu göze çarpmaktadır. Bu şekilde davranan çocukların ilerleyen yaşlarda da suça karışma oranlarının diğer çocuklara göre fazla olduğu görülmüştür.

Çocukların hem zorbalığa başvurmaması hem de zorbalığa maruz kalmaması için her şeyden önce çocuğu iyi tanımak ve kendisindeki değişiklikleri iyi izlemek gerekmektedir. Ebeveyn ile çocuk arasında kurulan iyi iletişimle çocuklardaki ufak bir değişiklik bile hemen dikkat çekecek ve zamanında müdahale etme şansı kaybedilmemiş olacaktır.

ÇOCUĞUM İÇİN NELER YAPABİLİRİM?

- Mağdur çocuk suçlanacağını ya da arkadaşları tarafından dışlanacağını düşünerek, olayı öğretmenlerine ya da ebeveynlerine aktarmak istemeyebilir. Çocuklar çok iyi

izlenmeli ve davranış değişiklikleri gözlenirse mutlaka okul rehber öğretmeni ile durum paylaşılmalıdır. Örneğin normalde okula gitmeye çok hevesli pozitif ilişkiler içinde olan bir öğrencinin okula gitmeyi istememesi, yalnız kalmayı tercih etmesi, paylaşımlarının sınırlı olması gibi içe kapanık tavırlarının izlenmesi ve zamanında müdahale edilmesi gerekir.

- Aile içi şiddetin gözleendiği durumlarda çocuklar zorbaca davranışlarda bulunabilir veya zorbalığa maruz kaldığında sessiz kalabilir. Konu ne olursa olsun şiddetin bir çözüm olmadığını aile içinde bilmesi ve görmesi gerekmektedir.
- Mağdur çocukların güçlü yanları ortaya çıkarılarak veya geliştirilerek özgüveninin artırılması sağlanabilmektedir.
- Zorbalık sadece yapan ve yapılanı ilgilendirmez. Bu durum aileleri ve hatta tüm toplumu ilgilendirir. Konuya dahil olmayan diğer öğrencilerin de bilgilendirilmesi, kavramın tanıtılması ve bu duruma kesinlikle göz yumulmayacağını bilgisinin verilmesi gerekmektedir. Okullarda her sene zorbalıkla ilgili bilgilendirme

çalışmaları, etkinlikler, dramalar uygulanmaktadır ancak bununla birlikte ailelerin de öğretmenler ile iletişim halinde olarak destekleyici tavırlar içinde olması ve bilgi paylaşımlarında bulunması büyük önem arz etmektedir.

- Çocuklara her konuda olduğu gibi bu konuda da rol model olduğu unutulmamalı; ailenin çocuğun yanında verdiği tepkileri kontrol altında tutması, zorba tutumları yüceltici söylem ve davranışlardan kaçınması mağdurların hak ettiğini düşünmemeleri için çocuklar için koruyucu olacaktır.
- Çocukla her zaman açık iletişim kurulmalı ve önleyici faaliyetlere ağırlık verilmelidir.

Çocukların ilişkilerinde zorbaca tutumlara maruz kaldığı veya zorbalığa başvurduğu durumlara müdahale edilmezse / aile tarafından onaylanırsa bu durumun çocuğun gelecekteki davranışlarını, suça karışma oranını, depresyona meyilli olmasını etkileyeceği unutulmamalıdır. Zorbalık derin, güçlü bir konu olmakla birlikte multidisipliner yaklaşım ve açık iletişimle üstesinden gelinebilecek, çözülebilecek bir problemdir. Zorbalığın değil karşılıklı anlayışın hakim olduğu ilişkilerde bir araya gelmek üzere...

Kaynakça

- Tamer, N. Ve Vatanartıran, S. (2015) Ergenlerin Teknolojik Zorbalık Farkındalığı Eğitimine Yönelik Bir Pilot Uygulama, MEB
- Külcü, P,D. (2015) Çocuklarda Akran Zorbalığı ve Benlik Saygısının İncelenmesi
- Arslan, Ö,S. Ve Savaşer, S. (2009) Okulda Zorbalık, MEB

OKAN EĞİTİM KURUMLARI
REHBERLİK SERVİSİ